
"Lenin i romantyka rewolucyjna w sztuce" : sprawozdanie z sesji naukowej.

Biuletyn Polonistyczny 13/38, 11-14

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

go tracą przejrzystość, zmieniając się w mistyczną rewelację; świat cały i wydarzenia codzienne stają się znakami tajemniczych prawd, które odkrywać trzeba wysiłkiem własnego ducha.

Referat dr Heleń K a p e ł u ś /IBL, Warszawa/ pt. "Pamięć o konfederacji barskiej w folklorze polskim" - poświęcony był omówieniu przechowanych w folklorze pieśni z okresu konfederacji jako przykładu mechanizmu utrwalania się wydarzeń historycznych w pamięci ludowej. W tradycji ludowej konfederacje cieszyły się złą sławą i wiązały ze wspomnieniami gwałtów i grabieży dokonywanych przez szlacheckie oddziały. Dokumentów folklorystycznych dotyczących ruchu barskiego zachowało się mało. Dwie znane nam pieśni - o Gogolewskim i o Drewiczu - pochodzące z jednego nieznanego wzoru - ilustrują właściwą pieśni ludowej trwałość szkieletu treściowego i formalnego przy wymienności takich elementów, jak nazwiska osób, nazwy, daty. Obie pieśni ułożone zostały w środowisku chudopacholsko-drobnoszlacheckim i kolportowane były przez dziadów wędrownych.

Referat mgr Lidii L i g ę z y /IBL, Kraków/ pt. "Pogłosy konfederacji barskiej na ziemi krakowskiej" - dokonał przeglądu pomników, legend i przekazów związanych z konfederacją i jej walkami w Krakowskim. Obfitość tych zabytków jest świadectwem żywotności tradycji barskiej w pamięci ludowej/czy raczej - pamięci potocznej/. Referat analizował też elementy ludowe "Konfederatów barskich" Mickiewicza, będących - obliczonym na francuskiego czytelnika - popularnym wykładem polskości.

Mgr Zbigniew Jarosiński

„LENIN I ROMANTYKA REWOLUCYJNA W SZTUCE”

Sprawozdanie z sesji naukowej

W dniach 15-16 maja 1970 r. odbyła się w Warszawie, zorganizowana przez Instytut Sztuki i Instytut Badań Literackich PAN, sesja naukowa pt. "Lenin i romantyka rewolucyjna w sztuce".

Sesję otworzyły wspomnienia prof. Jadwigi S i e k i e r s k i e j o pierwszych latach po Rewolucji Październikowej w

Związku Radzieckim. Referentka przedstawiła atmosferę polityczną i umysłową tamtego czasu, nastroje młodzieży radzieckiej, główne postacie życia politycznego i kulturalnego, poszukiwania nowej sztuki dla nowego, socjalistycznego społeczeństwa oraz przekazała swoje wrażenia ze spotkania z Leninem.

Referat prof. dr Marii J a n i o n /IBL, Warszawa/ pt. "Romantyczna wizja rewolucji" omówił cztery wizje rewolucji w literaturze polskiego romantyzmu: zawarty w "Zamku kaniowskim" i "Nie-Boskiej Komedii" obraz inferna rewolucji - koncepcję rewolucji jako zemsty ludu i satanicznego, niszczycielskiego szału; rewolucyjny profetyzm Mickiewicza - wizję wielkiej przemiany i apologię rewolucyjnego czynu, który prowadzi do przyszłej powszechnej wolności ludów; mistyczną koncepcję Słowackiego, w której rewolucja jest etapem w pochodzie ducha przez dzieje, a totalna zagłada początkiem nowego odrodzenia; oraz, stworzoną przez poezję krajową /Berwiński, Ehrenberg/, Dembowskiego i TDP, wizję rewolucji obywatelską się bez mistyki iznajdującą uzasadnienie dla rewolucji w prawie ludu do wolności.

Referat prof. dra Juliusza S t a r z y ń s k i e g o /IS, Warszawa/ pt. "Niektóre problemy plastyki monumentalnej w latach 1917-1967" przedstawił proces przemian idei plastyki monumentalnej w sztuce europejskiej ostatniego półwiecza. Autor scharakteryzował nowatorskie prądy w sztuce radzieckiej lat dwudziestych - głównie konstruktywizm - jako poszukiwanie form artystycznych, których podstawą ma być ideologia rewolucyjna. Dziedzictwo konstruktywizmu przejął Bauhaus, w którego programie nowe piękno łączyło się z użytkowością. Po drugiej wojnie światowej widoczne się stają w sztuce dążenia do utrwalenia nowego społecznego ładu, a funkcje rewolucyjne ulegają przytłumieniu; w chwili obecnej tendencje konstruktywistyczne zderzają się z tendencjami buntowniczymi, wypowiadającymi się przez formy ekspresjonistyczne.

Referat prof. dra Jerzego T o e p l i t z a /IS, Warszawa/ pt. "Romantyka rewolucyjna na ekranie" poświęcony był filmowi radzieckiemu lat 1925-1930, który - przyjęty entuzjastycznie przez europejską widownię - dokonał przewrotu w języku sztuki filmowej. Analizując poetykę "Października" Eisensteina, której podstawą staje się rewolucyjny patos i romantyczny emocjonalizm, referat podkreślał, że bohaterem ra-

dzieckiego filmu tych lat jest plebejska i proletariacka masa oglądana z perspektywy współuczestnika jej działań. W wypowiedziach teoretycznych Eisensteina powraca wielokrotnie teza, iż forma artystyczna wiąże się ściśle z ideologią; stworzony przez język filmu jest próbą zastosowania tych reguł myślenia, które wypracował materializm historyczny.

Referat prof. dra Stefana Żółkiewskiego /IBL, Warszawa/ pt. "Rewolucja a kultura literacka okresu 1918-1939" dotyczył problemu rewolucji kulturalnej, rozumianej jako integralna część rewolucji proletariackiej. Autor scharakteryzował proces kształtowania się kultury masowej w Polsce w latach międzywojennych oraz towarzyszący jej awans kultury "niskiej". W wyniku tych procesów powstaje model literatury upolitycznionej, w której pisarz związany jest ze zorganizowanym ruchem społecznym, odbiorca dokonuje wyborów czytelniczych w zespole, a dzieło samo włączone zostaje w system działań politycznych.

Referat dra Stanisława Marcza - Oborskiego /IS, Warszawa/ pt. "Teatr romantyczny, rewolucyjny i polityczny", wychodząc od propozycji, aby terminu "teatr rewolucyjny" używać na oznaczenie zjawisk teatralnych związanych z Rewolucją Październikową i rewolucją niemiecką, omówił najważniejsze kierunki poszukiwań artystycznych tego teatru w latach dwudziestych w Związku Radzieckim /teatry Tairowa i Meyerholda, eksperymentalne studia teatralne w różnych miastach ZSRR/, Niemczech /teatr Piscatora/ i Polsce /Scena i Lutnia Robotnicza A.Sokolicz, Scena Robotnicza w Łodzi W.Wandurskiego, działalność L.Schillera/. Autor wskazał również na renesans tradycji romantycznej w teatrze rewolucyjnym Związku Radzieckiego i Polski.

Referat prof. dra Henryka Markiewicza /UJ, Kraków/ pt. "Inspiracje leninowskie w badaniach literackich" przedstawił znaczenie pism Lenina dla ukształtowania się marksistowskiej metodologii badań literackich. Koncentrując uwagę na problemach klasowego charakteru literatury, wielkich twórców przeżywających centralne konflikty swojej epoki i dwu nurtów w kulturze, autor ukazał historię interpretacji, jakiej uzyskała leninowska /wyrażona w artykułach o Tolstoju/ teza o związku literatury z życiem społecznym.

Instytut Sztuki zorganizował dla uczestników sesji dwa pokazy filmowe, na których przedstawione zostały: "Październik" Sergiusza Eisensteina i "Krajobraz po bitwie" Andrzeja Wajdy.

Obszerne sprawozdanie z sesji ukaże się w "Pamiętniku Literackim".

Mgr Zbigniew Jarosiński

..LITERATURA I REWOLUCJA.
Z PROBLEMATYKI ZWIĄZKÓW LITERACKICH
POLSKO-ROSYJSKICH I POLSKO-RADZIECKICH W WIEKU XX"

Sprawozdanie z sesji naukowej

W dniach 25-26 maja Instytut Badań Literackich PAN zorganizował w Warszawie sesję naukową na temat: "Literatura i rewolucja. Z problematyki związków literackich polsko-rosyjskich i polsko-radzieckich w wieku XX". W sesji wzięła udział delegacja sławistów radzieckich z Instytutu Słowianoznawstwa AN ZSRR, Instytutu Literatury Światowej im. M.Gorkiego w Moskwie, Instytutu Literatury AN USRR w Kijowie oraz przedstawiciele katedr rusycystycznych w Polsce.

Referat prof. dr Marii J a n i o n /IBL, Warszawa/ pt. "Romantyzm i rewolucja" określił miejsce problematyki rewolucji w obrębie światopoglądu polskiego romantyzmu. Wielka Rewolucja Francuska, ruch jakobiński, epoka napoleońska mają decydujący wpływ na ukształtowanie romantycznej wizji świata, są początkiem zarówno cezarianizmu, jak i koncepcji historii jako działania mas, tradycjonalizmu i historiozofii romantycznej, rom: ycznego rozumienia tragizmu.

Referat mgr Izabeli S z u b e r t /IBL, Warszawa/ pt. "Topos rewolucji w literaturze polskiej" śledził narodziny i historię topiki rewolucyjnej w literaturze polskiej XIX i XX wieku. Zrodzony w literaturze okresu insurekcji kościuszkowskiej topos królów-tyranów przeciwstawionych ludowi oraz romantyczne toposy prometejskiego rewolucjonisty, spisku rewolucjonistów i krwi powtarzają się w literaturze epok późniejszych, w pieśni rewolucyjnej i samorodnej poezji robotniczej, stając się literackimi symbolami rewolucyjnej problematyki.